

Horizon

NZa doet onderzoek
De wereld achter uw
kronen en bruggen

■ ACHTERGROND 2-3

Anya Niewierra FOTO ERMINDO ARMINO

Vol levensenergie en verhalen

■ INTERVIEW 10-13

Je zou denken dat Anya Niewierrra een soort supervrouw is. Want hoe krijg je het voor elkaar om naast een drukke agenda als directeur van VVV Zuid-Limburg nog even een lijvige thriller te schrijven? Deze maand ligt haar tweede boek, 'Het Dossier', in de winkel. Hierin verweeft Niewierrra het Limburgse Heuvelland met het Berlijn van voor de val van de Muur in een spannend verhaal. „Pas tijdens het schrijven kwam de horror die ik had gezien eruit.”

Altijd blijven kwispelen

Ze zit met haar rug tegen het raam, aan de lange houten keukentafel. Het raam dat zicht biedt over het Geuldal, tot aan Epen en Schweiberg. Terwijl Anya Niewierrra praat, hippen koolmeesjes, roodborstjes, mussen en merels achter haar door het beeld om het vogelhuisje op het balkon te plunderen. Af en toe drukt de zon de wolken sluier weg van de heuvels, zodat ze wat kleur krijgen. Zelfs nu de grijze januari overheerst, hoeft de VVV-directeur geen reclame te maken voor de schoonheid van dit landschap. Toch wel een beetje 'haar' Heuvelland. Op deze plek begint ook haar tweede thriller, *Het Dossier*. Het vrouwelijke hoofdpersonage Josta Bresse woont in de heuvels en komt in het boek graag tot rust tijdens wandelingen in het Vijlenerbos.

Sluikreclame?

Niewierrra knikt enthousiast. „Klopt. Het was Martin Eurlings (destijds burgemeester gemeente Valkenburg aan de Geul) die bij de presentatie van mijn vorige boek zei dat hij het wel op prijs zou stellen dat mijn eerstvolgende boek gesitueerd zou zijn in het Heuvelland. Dus dat was mijn eerste uitgangspunt. Het zijn de heuvels bij Mechelen die haar helen. Uitgevers zouden zeggen: pak Amsterdam of de Bloemendaalse kust, dat verkoopt beter.” Niewierrra haalt haar schouders op. „Ik ben toch zo eigenwijs dat ik doe wat ik wil doen. Op de nieuwe flap van het boek is slechts Berlijn vermeld. Ik beslis als schrijver niet meer alles zelf, maar mag meedenken. En dat is wennen hoor, voor mij.” Josta Bresse overigens niet in Limburg. Een aantal bizarre en gewelddadige gebeurtenissen jaagt de vrouw in het boek van Niewierrra naar haar geboortegrond, het voormalige Oost-Duitsland en

Berlijn om af te rekenen met demonen uit haar heftige verleden als kunstvervalser in het Stasi-tijdperk.

Ook deze locatie komt niet zomaar uit de lucht vallen, een tak van de familie van de schrijfster heeft haar wortels in Oost-Pruisen. „Mijn opa is geboren in de regio Memelland, maar op zijn 21ste moest hij daar weg omdat de Russen er de boel overnamen. Het werd een conflict-zone. Samen met zijn jongere zus, mijn tante Julia, vertrok hij richting Aken en daar ontmoette hij mijn oma. *Tanti Juulchen* is altijd in Duitsland blijven wonen. Nu kom ik uit een Kerkraads mijnwerkersgezin dat het na de sluiting van de mijnen niet al te breed had. Laat staan dat er geld was voor zoiets als vakantie. Dus ging ik als kind in de zomerperiode logeren bij Tanti Juulchen en haar dochter. Dat vond ik helemaal niet erg. Ze vertelde mij altijd veel over het leven in het oosten, ze had een enorm zwaar leven gehad. Zo zijn haar eerste man en twee zoons omgekomen bij de Slag om Stalingrad, slechts één zoon overleefde de oorlog.

Nog een rode draad in *Het Dossier*: de schilderkunst. Josta Bresse is een begaafd kunstvervalser. „Kunst is een fascinatie van mij. Ik kon ook goed schilderen, dat doe ik nog steeds. Het leek vanzelfsprekend dat ik naar de kunstacademie in Maastricht zou gaan, maar ik werd afgewezen. De reden lag niet bij het praktijkvlak, dat was wel in orde. Nee, het ontbrak me gewoon aan intellectuele baggage. Er was in ons gezin geen tijd om naar musea te gaan, in die jaren was iedereen vooral aan het overleven. Daarbij keken we ook maar beperkt televisie bij ons thuis. Vergis je niet, ik heb een mega-, een superleuke jeugd gehad. Maar wel heel beschermd. Veel van wat in de wereld speelde, kreeg ik helemaal niet mee. Ik paste niet binnen de principes van de school. Zeventien was ik en ik had geen idee wat im-

INTERVIEW ANYA NIEWIERRA

WIE Anya Niewierrra
WAT auteur en VVV-directeur
WAAR Bommerig

Geboren: Kerkrade, 1964
Opleiding: Cum laude afgestudeerd aan de Nationale Hogeschool voor Toerisme in Breda (afstudeerrichting toerisme economisch)
Funcities: Pensionleider in Davos, Zwitserland (1986); touroperator Willemstad (1987); projectleider België en Frankrijk bij Nederlands Bureau voor Toerisme in Leidschendam (1987-89); medeoprichter uitzendbureaus Vedior in Limburg (1989-1993); directeur VVV Het Geuldal (1993-1997); VVV Valkenburg en Mergelland (1997-1999); directeur VVV Zuid-Limburg (1999-nu)

pressionisme was. Mijn wereld was klein.”

Inmiddels is de Kerkraadse wel wat wereldwijzer. Een begenadigd vertelster bovendien. Vragen worden niet beantwoord met een simpel ja of nee, maar met een boeiend relaas. Zelfs als ze even lijkt af te dwalen van het onderwerp, komt ze met een vanzelfsprekende lus weer ter zake. Die natuurlijke gave komt haar uiteraard goed van pas in haar werk als VVV-directeur; een pakkend, persoonlijk verhaal spreekt immers beter tot de verbeelding dan een glad en ingestudeerd verkooppraatje.

En zo verzamelt ze gaandeweg, uit boeken en op reizen, verhalen in haar hoofd die op een gegeven moment samensmelten tot een roman of thriller die zwart op wit moet. Dat eerste boek, *Vrij Uitzicht*, wilde ze eigenlijk al heel lang schrijven. Toen het werd gepubliceerd, had ze het idee voor het volgende boek al in haar hoofd, net zoals ze nu al een – nog geheime – verhaal in heeft voor het derde.

'Het Dossier' is erg filmisch geschreven.

„Dat zeiden mensen ook van mijn eerste boek, dat zich afspeelt in Mosset (het Zuid-Franse dorpje waar Niewierrra en haar man Frans een tweede huis hebben, red.). Een lezer merkte op dat ze zere benen had van het trappenlopen in het boek.” „Mijn schrijftalent is erg gekoppeld aan mijn beroep: hoe verkoop je een gebied? Het is belangrijk dat je die *sense of place* overbrengt, het gevoel bij een plaats. In Mosset heeft *Vrij Uitzicht* tot veel boekingen geleid in de huisjes die we verhuren. Dan hoor ik weer uit Frankrijk: 'Er liep er weer een met je boek door het dorp. Ko-ste-lijk! Ze hebben zich be-scheurd in Mosset.'”

■ VERVOLG OP 12-13

Anya Niewierrra maakt ook sluikreclame voor 'haar' geliefde Heuvelland in haar nieuwste boek. FOTO ERMINDO ARMINO

DOOR MEREL
VISSCHER

■ VERVOLG VAN 10-11

Hebben ze het boek in het dorp ook gelezen?

„Nee, het is niet vertaald in het Frans. Misschien komt dat nog ooit. Frankrijk is mijn tweede thuis. Ik kom er nu wel wat minder, nu we het hier druk hebben met de B&B. Binnenkort vlieg ik er weer even heen, voor drie dagen. Even de bergen in. Ik heb daar ook een leven, vrienden, een sociaal bestaan. Het geeft een bepaald gevoel van vrijheid; je bent minder afhankelijk van dit bestaan. Het is een andere samenleving en daardoor voel ik me ook anders.”

Een ander persoon?

„Nou, ik ben daar nog wel dezelfde persoon, maar ik heb daar meer een sociaal leven. Als ik in Estover aankom, zit ik dezelfde middag al bij burens aan de aperitief. Ik ga van de ene borrel naar de andere, terwijl ik hier zo word opgeslokt door mijn werk dat ik me als ik eenmaal vrij ben opsluit in een cocon. Het leven in Estover is voor mij zo anders. Mensen maken geen afspraken, ze lopen binnen, gaan aan de keukentafel zitten en twee uur later zitten ze er nog. Ik word voor alles uitgenodigd, ik ben helemaal geïntegreerd. Ik doe met alles mee, Frans ook. Ook al heeft hij iets meer moeite met de Franse taal.”

Weten ze in Frankrijk ook dat je VVV-directeur bent hier?

„Ze weten dat ik schrijf, niet wat voor beroep ik heb. *Je travaille dans le tourisme*, zeg ik altijd en dat is genoeg. Ik ben daar gewoon wie ik ben.”

Van Frankrijk gaan we even terug naar Duitsland, het land waarmee Niewierrra vanwege familiebanden en haar woonplaats nauwe banden had. „In de tijd dat we nog geen

zwembad hadden in Kerkrade, gingen we altijd zwemmen in Herzogenrath. Het voelde niet als buitenland.”

Die band veranderde toen ze op college Rolduc onderwijs kreeg over de nazi's en de Jodenvervolging. „Het waren de jaren zeventig en in die tijd was er nog een negatieve houding ten opzichte van Duitsers. Ik vond het best verwarrend. Dus toen ik weer op vakantie was bij mijn tante Julia en haar dochter, heb ik het haar gevraagd: 'Hoe kan het dat die foute dingen zijn gebeurd? Hoe kan het dat jullie niets hebben gedaan?' En ik zal nooit vergeten wat ze daarop antwoordde: 'Any'a', zei ze, 'niet in ieder mens schuilt een heldin.' Ze vertelde over de propaganda, die heel strak was geregisseerd in die tijd. Op een gegeven moment wist je niet meer wat waar was en wat niet.”

Mmm, dat klinkt me akelig bekend in de oren.

„*L'histoire se répète*. Het heeft me wel geleerd om afstand te nemen en niet te snel te oordelen. Ik geneerde me, want ik had min of meer met een beschuldigende vinger naar haar gewezen. Ik wist geruime tijd dat ik iets wilde doen met deze ervaring van tante Julia, dat ieder mens probeert zo goed mogelijk te overleven. Dat is wat Josta Bresse in het boek doet, ze is een overlever.”

Voor *Het Dossier* heeft Niewierrra ook nogal wat onderzoek gedaan. En niet alleen in boeken. „Dat zijn feiten, maar ik wilde ook emoties. Als je, zoals in het naoorlogse Oost-Duitsland voortdurend in de gaten wordt gehouden, wat doet zoiets met je? Hoe verandert dat je? Toen ik voor mijn werk in Berlin, Dresden of Leipzig was, vroeg ik aan iedereen: 'Komt u uit Oost-Duitsland?' En als ze dan met 'ja' antwoordden, klampte ik me aan hen vast (schaterlach). Laatst bijvoor-

„**Als ik in Estover aankom, zit ik dezelfde middag al bij burens aan de aperitief. Ik ga van de ene borrel naar de andere.**

beeld was ik in Ljubljana en daar trof ik een taxichauffeur uit het voormalige Joegoslavië. Ik stelde zo veel mogelijk open vragen.”

Je bent ook in de voormalige Stasi-gevangenis in het Berlijnse Hohenschönhausen geweest, die ook in het boek een belangrijke rol speelt.

„Ruim een halve dag heb ik daar met een voormalige gevangene gesproken, ook in zijn voormalige cel. Hij was gepakt toen hij probeerde te vluchten naar het Westen. Die man was heel open, veel van de martelingen die in het boek staan, zijn op basis van zijn ervaring. De mensen gingen naar deze gevangenis en wisten niet wat er ging gebeuren. Bewakers spraken niet en maakten ook geen oogcontact. Er was sprake van eenzame opsluiting. Hij vertel-

de me dat hij zich bijna ging verheugen op de ondervrager (die ook een belangrijke rol speelt in *Het Dossier*, red.), want dan zag je weer een mens. Ook was er de hoop dat je iets zou horen van het thuisfront. De bewakers liepen op sloffen, zodat je ze nooit hoorde komen. Ze hielden je uit je slaap en speelden met je zintuigen. Ook dwangadoptie, zoals ik in het boek heb beschreven, gebeurde er op grote schaal.”

Wat deed het met jezelf om door die gevangenis te lopen?

„Ik stond in de observatiestand, was erg aan het letten op details, geuren, geluiden die ik kon gebruiken voor

het boek. Ik liet weinig emotie toe. Ik wilde er ook niet te veel over nadenken. Pas tijdens het schrijven kwam de horror die ik had gezien eruit. Ik zat op een gegeven moment op een brits in zo'n cel om me heen te kijken. Je kunt niet naar buiten kijken en aan de binnenkant van de cel deden dat op zo'n manier dat het niet zichtbaar was. Sommige gevangen werden namelijk verkocht aan het Westen en moesten dus onbeschadigd zijn. Ze hielden je uit je slaap en speelden met je zintuigen. Ook dwangadoptie, zoals ik in het boek heb beschreven, gebeurde er op grote schaal.”

Hoe kom je zulke trauma's te boven?

Niewierrra snelt naar boven en komt terug met het boekje *Die Kunst des*

Als Anya Niewierrra eenmaal vrij heeft, sluit ze zich thuis in het Heuvelland het liefst op in een cocon. FOTO'S ERMINO ARMINO

klaren denken. „Daarin staat dat je twee soorten mensen hebt: zij die een positief wezen hebben en zij die een negatief wezen hebben. Als je iets ingrijpends meemaakt, positief of negatief, duurt het gemiddeld drie maanden voordat je weer in je oude 'stand' glijdt. Maar als je zoiets als het hoofdpersonage meemaakt, laat dat uiteraard krassen na.”

Je hebt in een eerder interview gezegd dat je ervoor kiest niet te blijven hangen in leed.

„Als mij shit gebeurt, ga ik altijd meteen op zoek naar het zilveren draadje. Zo is vorig jaar bij mij een oogziekte geconstateerd, die kwam heel plots op. Het wordt niet beter, ik moet ermee leren leven. Toen ik bij de arts zat en zij me dit vertelde, had ik natuurlijk wel verdriet. Maar al in de dokterskamer was ik op zoek: waar is dat zilveren draadje? Dat vond ik al snel. Ik ben bijna 53 jaar oud en heb veel goeds in mijn leven.” Terwijl we spreken, banjert Niewierrra's echtgenoot Frans (Wagemans, in een vorig leven wethouder in Sittard-Geleen, red.) met enige regelmaat door de kamer. Hij heeft het druk met de verhuur en de verbouwing van de hotelappartementen in een apart deel van de woning. Het was zijn idee enkele jaren geleden van Einighausen naar het afgelegen Bommerig te verhuizen. Na wat tegensputteren stemde Niewierrra in. „Bij dit soort besluiten volg ik wel mijn man. Ook met de in-knipt systeem. Wat me nog steeds wel fascineert, is dat na de val van de Muur die voormalige DDR-inwoners vrij snel transformeerden tot, zeg maar, 'kapitalistische' Duitsers. Die doctrine zorgde ervoor dat ze nooit zichzelf konden zijn.”

Niewierrra snelt naar boven en komt terug met het boekje *Die Kunst des*

„**Mijn man Frans heeft de regie, ook over de boekhouding. Ik weet niet eens wat er op mijn salarisstrookje staat.**

de boekhouding. Ik weet niet eens wat er op mijn salarisstrookje staat.” Ze werd directeur van de VVV toen ze 28 was en net acht maanden moeder. Het bestuur wilde aanvankelijk geen vrouw, en zeker geen vrouw met een baby thuis. Iets waar ze zelf niet eens bij stil had gestaan. „Mijn vader heeft altijd tegen mij en mijn zus gezegd: 'Denk eraan, stop nooit met werken als je kinderen krijgt. Word nooit afhankelijk van een man.' Of dat mijn drive verklaart? Ik weet het niet, het is ook maar net hoe je tegen je werk aankijkt. Ik zie mijn werk meer als een missie en zo ben ik altijd aan het leren, mezelf aan het ontwikkelen. Nog heel vaak voel ik me een kwispelende jonge hond, dan voel ik als het ware mijn staart heen en weer gaan. Als iets me aan het kwispelen maakt, ben ik niet aan het werk.”

Is die drive de reden dat je naast een drukke baan een boek kunt schrijven?

„Ik doe veel dingen niet. Ik zit niet in het verenigingsleven, ik kijk geen of amper tv. Ik hou niet van winkelen. Ik doe alleen wat me echt boeit. Dingen waar ik van ga kwispelen.”

Na ruim twintig jaar ben je het gezicht van het Zuid-Limburgse toerisme. Belemmert dat je in je privéleven?

„In de huidige tijd is het belangrijk dat je als spreekbuis een duidelijke stem en een gezicht hebt. Maar afen toe lopen privé en werk wel door elkaar. Zo werd ik laatst in de supermarkt in Vaals aangesproken door een vrouw die vroeg of ik haar VVB-bon wilde ruilen voor cash geld, had ze liever. De VVV komt bij mij wel op de eerste plaats. Dat was ook het risico van het eerste boek: je bent een publiek figuur dus als het boek flopt, zou dat de reputatie van de VVV kunnen schaden. Ik heb het voorge-

legd aan het bestuur en dat zei unanim: 'Ook dat ben jij.' Dus ik kreeg alle steun. Ik heb ze wel eerst het boek laten lezen, haha. Als er ook maar één wanklank was geweest, dan had ik het niet gedaan.”

Niewierrra zie je op foto's wel vaker eenzaam tussen de grijze pakken, maar inmiddels wordt ze niet meer gezien - om haarzelf te citeren - als 'dat huppeltutje van de VVV'. Is het niet irritant om zo te worden onderschat? Ach, ze vindt het wel amusant. „Ik zat eens als enige vrouw bij een vergadering. Toen zei de voorzitter: 'Any'a, als jij nu eens even een kopje koffie inschenkt.' Ik ben opgestaan, heb iedereen koffie ingeschonken en daarna de kan demonstratief bij hem neergezet: 'Zo, de volgende ronde is voor jou.' Dit soort dingen gebeurt vaker dan je denkt. Ook dat ze door je tekst heen praten, bijvoorbeeld. Het heeft me nooit belemmerd of gekwetst. Het is niet mijn probleem, maar dat van diegene die mensen beoordeelt op leeftijd of geslacht. Nu moet alles jong en fris zijn, na je 55ste tel je niet meer mee. Maar juist in deze samenleving kunnen we evenwichtigheid en ervaring heel hard gebruiken. Bij de VVV hebben we veel oudere vrijwilligers en die zijn van onschatbare waarde. Als je bij een willekeurig VVV-kantoor binnenloopt, op wie stap je af: die oudere dame of die jonge knul? Ook ik ben al wat ouder, maar nog topfit. Ren zo door de heuvels. Bij ons is levensenergie juist belangrijk.”

Energie genoeg voor een volgend boek, dat lijkt duidelijk. Bij het afscheid zoekt ze nog snel een exemplaar van haar eerste pennenvrucht uit de Ikea-kast, om uit te lenen. Het tweede is beter, zegt ze er wel bij. „Maar hier zit meer seks in.”

Reageren?
merel.visscher@delimburger.nl